

El tabú kurd

El Document d'Accés a l'Associació, lliurat per la Unió Europea a Turquia, no ha acontentat ningú. Tot i ser prudent, el document proposa uns terminis claríssims per l'acostament de Turquia a la UE. La pilota és ara al costat turc.

Entre les reformes a executar a curt termini (el 2001), destaca la necessària adaptació de la constitució turca als estàndards europeus.

La millor manera de tancar una crisi és de provocar-ne una altra. Així és com es podria resumir la política turca dels últims deu anys. Quan el problema ve de l'islamisme polític, creix la repressió contra els kurds, i a l'inrevés. Altrament, sempre resta el recurs de la política exterior. Però, si cal prendre una decisió important, la millor sortida és de convocar noves eleccions i retardar tot debat.

De moment, alguns dels punts inscrits en el Document d'Accés a l'Associació (DAA), presentat per la Comissió Europea (CE) a Brussel·les el dia 8 de novembre proppassat, ja han mogut grans dissensions al si de la coalició tripartida formada per l'Esquerra Democràtica (DSP, socialdemòcrata) de l'actual primer ministre, Bülent Ecevit, el Partit de la Mare Pàtria (ANAP, conservador) i el Partit d'Acció Nacionalista (MHP, extrema dreta). Cadascun dels membres de la coalició veu d'una manera diferent la política que cal seguir sobre la demanda de drets culturals pels quinze milions de kurds governats per Turquia.

Els dos pols (centre-esquerra i centre-dreta) de l'Assemblea turca no són, de fet, homogenis. En competència contínua, els partits són capaços d'establir totes les aliances imaginables amb l'objectiu d'afeblir la formació política més pròxima. Aquesta dinàmica explica, per exemple, que el DSP d'Ecevit, preferís una coalició amb l'extrema dreta en lloc d'acostar-se als socialdemòcrates del CHP, els seus aliats "naturals". La formació de coalicions fràgils i, de retruc, la creació d'un espai vague propici a la ingerència dels militars en els afers essencials són les conseqüències d'aquesta diàmica. Molt representats al Consell de Seguretat Nacional (MGK), els militars són, de fet, un govern a l'ombra.

Tanmateix, el DAA proposa una sèrie de reformes que Turquia ha de fer a terme curt i mitjà, si aspira a integrar-se a la UE en un futur pròxim. Entre el segon

paquet de mesures, la reconversió del MGK en un òrgan purament consultiu, l'abolició de la pena de mort i la supressió de l'estat d'urgència al sud-est d'Anatòlia, designació geogràfica per evitar el topònim Kurdistan turc, són les més significatives. La submissió de l'exèrcit al govern d'Ankarà demanaria, així mateix, una reforma radical de la constitució del 1982, redactada durant la dictadura militar. Una possibilitat que preocupa els sectors de l'establishment turc, beneficiaris de la "guerra bruta" duta a terme aquests darrers setze anys al Kurdistan. D'una altra banda, a l'exèrcit, una retirada de la vida pública li faria perdre prestigi social com a garant del laïcisme contra l'islamisme.

Si Turquia accepta el DAA, els representants europeus tindran tres anys per mirar de convèncer l'aparell militar dels avantatges d'entrar a la UE. La filtració recent a la premsa d'un informe comprometedor sobre les activitats d'espionatge i d'interferència dels generals en la política turca pot afavorir els sectors més liberals.

"Unitat nacional en perill". Entre les reformes a executar a curt termini (el 2001), destaca la necessària adaptació de la constitució turca als estàndards europeus en matèria de drets humans, la resolució de la qüestió de Xipre segons la línia marcada pel secretari general de l'ONU, Kofi Annan, i la supressió de totes les disposicions legals que impedeixen als ciutadans turcs d'utilitzar la llengua materna a la ràdio i la televisió.

La causa de l'actual crisi governamental és justament aquesta última condició. Si pel ministre d'Afers de la UE i líder de l'ANAP, Mesut Yilmaz, no hi hauria d'haver cap dificultat per a introduir programes especials en kurd a la corporació de ràdio i televisió turques, pel cap del MHP, Devlet Bahçeli, aquesta mesura atemptaria contra la "unitat nacional". Pocs hores després de saber-se el contin-

L'actual primer ministre turc, Bülent Ecevit, ha reconegut que tard o d'hora s'haurà de parlar al si del govern de la qüestió kurda.

gut del document, Bahçeli acusava la UE de voler crear un "Kurdistan autònom com a l'any 1920", referint-se al Tractat de Sèvres signat per les potències occidentals i les autoritats de l'Imperi otomà després de la Primera Guerra Mundial.

El primer ministre turc, per la seva banda, s'ha mostrat molt més prudent i ha assegurat que tard o d'hora se n'haurà de parlar, al si del govern. En una entrevista concedida al diari *Hurriyet*, Bülent Ecevit recordava que el govern no podia fer com si no sabés que la població kurda ja rep emissions en kurd via satèl·lit des d'Europa i des del Kurdistan iraquiana. Tanmateix, el MHP ha anunciat que no canviarà d'opinió en aquest punt, cosa que obligaria Ecevit a cercar el suport necessari entre els partits de l'oposició. Ara, de moment, el líder del DYP, Mehmet Ali Yavuz, no es mostra favorable a la introducció d'emissions en llengua kurda, i els islamistes tampoc hi semblen disposats.

Ben lluny resten les manifestacions d'entusiasme popular quan Turquia fou

admesa com a candidata oficial a la UE, ara fa un any a Hèlsinki. El govern d'Ankarà es va comprometre a fer les reformes necessàries per complir els anomenats "criteris de Copenhagen", amb l'objectiu de consolidar la democràcia i de garantir la protecció de les minories ètniques i lingüístiques. Però ara, a la vista del termini concret del 2001, les posicions s'han endurit i hom veu el DAA com una "imposició inacceptable". La resolució aprovada el 14 de novembre pel Parlament europeu demanant al govern d'Ecevit de reconèixer oficialment el genocidi armeni, la retirada de l'exèrcit turc de Xipre i d'iniciar un diàleg amb els "representants polítics de la comunitat kurda" ha reforçat encara més la sensació de setge.

La "traïció" de la UE. El DAA elaborat pels Quinze és, tanmateix, una rebaixa important en les exigències dels "criteris de Copenhagen". El mot "kurd" no apareix al document, amb una voluntat clara de no ferir la sensibilitat del go-

vern d'Ankarà, que encara no ha reconegut oficialment l'existència de l'ètnia kurda a Turquia. La llista d'eufemismes utilitzats per la CE ha encès les ires del Parlament Kurd a l'Exili (PKE), que veu en el document dels Quinze una traïció al que es va acordar a Hèlsinki.

També el Partit del Poble (HADEP, pro kurd) s'ha declarat decebut en veient que l'abolició de l'estat d'urgència en vigor a quatre províncies kurdes no figura entre les mesures a adoptar a curt terme, malgrat la fi de la lluita guerrillera. La direcció del HADEP recorda també que el dret d'aprendre el kurd a l'escola no és previst pel DAA lliurat a Turquia. Tot i així, el HADEP considera positiu que el document confirmi que la integració a la UE exigeix inexorablement la resolució de la qüestió kurda.

A les crítiques del PKE i de les associacions de defensa dels drets humans, el comissari europeu per l'ampliació de la UE, Günther Verheugen, hi ha reaccionat afirmant que els Quinze continuen "preocupats pel respecte insuficient dels drets humans i dels drets de les minories a Turquia". Però el cert és que no tots els membres de la UE consideren prioritari l'atorgació d'uns mínims drets culturals a la població kurda. En una mostra de *realpolitik*, l'ambaixador francès a Ankarà defensava que el terme "minoría kurda" no s'esmentés al DAA, perquè si França no reconeix les seves minories, "no es pot esperar que Turquia ho faci".

Eclipsada per les eleccions nord-americanes, aquesta concessió política de la UE a les pressions de Turquia ha passat gairebé desapercebuda. Mentrestant, al Kurdistan turc, la vida política hi continua marcada per la repressió. Només dos dies després de la presentació del DAA, hi eren detingudes vint persones, acusades de pertànyer al Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK), i el president del HADEP, Ahmet Turan Demir, hi era condemnat a deu mesos de presó per "propaganda separatista". Caldrà veure, doncs, si el govern d'Ankarà és capaç de trencar definitivament el tabú kurd i d'encarar les reformes demanades per la UE, o si bé optarà per la solució d'emergència: noves eleccions.

Jordi Tejel